

Een nieuw Tiebreak Systeem voor Batumi 2018 (2).

Hans Meijer

In deze column zal ik dieper ingaan op het [Batumi Tiebreak systeem](#) dat ik in mijn vorige column geïntroduceerd heb. Dit naar aanleiding van de reacties, waarvoor mijn dank, die ik van diverse kanten op het spiksplinternieuwe BT systeem ontvangen heb.

Mijn definitieve voorstel is de toepassing van het BT systeem te beperken tot die teams die na afloop van de laatste ronde in aanmerking komen voor een medaille. Voor de overige landen kan de rangorde volgens het FIDE tiebreak systeem gebruikt worden.

De voordelen van het BT systeem ten opzichte van het FIDE systeem zijn drieërlei: 1. Het toepassen van het BT systeem is simpel. Er is niets geheimzinnigs aan. 2. Alleen de matches van de medaillekandidaten zijn tijdens de laatste ronde van belang. Reeds uitgeschakelde teams hebben geen invloed op de einduitslag. 3. De echte winnaar krijgt het goud en niet de verkeerde.

Het viel me op dat de kans dat het BT systeem tijdens een olympiade gehanteerd moet worden verrassend groot is. Het BT systeem zou in niet minder dan 14 van de 19 olympiades die er sinds 1980 verspeeld zijn een rol gespeeld hebben, zie [olimpbase.org](#). In de jaren 2016, 2012 en 1980, betrof het de eerste en tweede plaats. In dit artikel zal ik kort ingaan op het effect van het BT systeem op de verdeling van goud en zilver in deze drie jaren.

De positie van een land op de startranglijst van de olympiade hangt af van de gemiddelde waarde van de Elo ratings van de vier sterkste spelers van dat land. Dit is een uitstekende methode om, zeker als er 150 teams meedoen, na elf ronden met een gerede kans de top drie aan te kunnen wijzen. In de praktijk blijkt dat na de eerste twee ronden topteams al geconfronteerd worden met sterke tegenstanders. De Elo ratings van topteams spelen dus een zeer beperkte rol. Uiteindelijk komt het er op aan dat een team, om voor een medaille in aanmerking te komen, hoogstens vier of vijf punten mag verspelen. Verspeelt het er meer dan is het vrijwel zeker uitgeschakeld.

In [Baku 2016](#) beperkte de strijd om de medailles zich tot de top vier, zie tabel 1. Deze vier landen raakten slechts twee punten aan 'zwakkere' teams kwijt en vochten in hun onderlinge matches uit naar wie het goud, zilver en brons ging. De USA en Oekraïne scoorden 20 matchpunten. Naar wie moest het goud? De USA versloeg Oekraïne en India en speelde gelijk tegen Rusland en het had bovendien verreweg de beste, d.w.z. de laagste, BT score. Goud voor de USA zou je zeggen.

#FIDE	Land	mp	dSB score	#Start	Top 4 mp	Pos. hoog	Pos. laag	BT score
1	USA	20	413.5	2	5 (uit 3)	1	8	33
2	Oekraïne	20	404.5	5	4 (uit 3)	2	10	53
3	Rusland	18	419.0	1	2 (uit 3)	1	14	49
4	India	16	350.5	9	1 (uit 3)	1	9	48

Tabel 1. De top 4 van de schaakolympiade van Baku 2016.

Vreemd genoeg had het in Baku anders af kunnen lopen, zie [het artikel](#) van Johannes Fischer op chessbase.com. Na de laatste ronde hadden de USA en Oekraïne allebei 20 matchpunten en werd het allengs duidelijk dat, vanwege het FIDE tiebreak systeem, de match tussen Duitsland en Estland op tafel 28 (!) zou bepalen voor wie het goud zou zijn. Een bizarre ontkenning. Als Estland gelijk zou spelen of winnen zou het goud voor Oekraïne zijn. Gelukkig voor de USA won Duitsland van Estland en verhinderde zo dat het goud naar het verkeerde land ging.

Inspectie van de scores van de top vier landen in Baku leert dat hun hoogste en laagste posities op de ranglijsten elkaar nauwelijks ontlieden. De invloed van hun startposities hierop was nihil.

Na de laatste ronde van [La Valletta 1980](#) stonden Rusland en Hongarije in bordpunten gelijk (39 uit 14). Tegen elkaar speelden ze gelijk. De FIDE tiebreak van de Sovjet Unie (Buch = 449.5) was toevallig iets beter dan die van Hongarije (Buch = 448), dit vanwege de winst van de Grieken op de Schotten aan tafel 21 (!), zodat het goud voor Rusland was. Toepassen van het BT systeem zou er voor gezorgd hebben dat de uitslag van de match Griekenland tegen Schotland irrelevant voor goud en zilver geweest zou zijn. Tijdens deze olympiade voerde het Hongaarse team tijdens het hele toernooi de ranglijst aan. Pas tijdens de laatste drie ronden kwam Rusland langs zij. De BT score van Hongarije was dan ook veel beter dan die van Rusland. Met het BT systeem was het goud voor de Hongaren geweest. Zij zouden volgens mij de terechte winnaars geweest zijn!

Aan het einde van de schaakolympiade van [Istanbul 2012](#) stonden Armenië en Rusland beiden met 19 matchpunten op de eerste plaats, zie tabel 2. Op grond van het FIDE tiebreak systeem was het goud voor Armenië (dSB = 397) en het zilver voor Rusland (dSB = 388.5). Als men het BT systeem gehanteerd had zou het goud voor Rusland (BT=90) en het zilver voor Armenië (BT=104) geweest zijn. Alles overziend gaat mijn voorkeur uit naar Rusland als winnaar.

RUS [mp 19]	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Gem/Tot
Positie (start 1)	46	19	10	4	2	1	1	1	2	3	<u>1</u>	BT=90
Opponent	DOM	GRE	LAT	CHN	HUN	ARM	AZE	UKR	USA	ARG	GER	
ELO (RUS 2769)	2340	2609	2579	2694	2708	2724	2693	2730	2702	2589	2667	2640
Score (dSB 388.5)	3.5	3	2.5	3	2.5	2	2.5	2.5	1.5	2.5	3	bp=28.5
Armenië [mp 19]	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Gem/Tot
Positie (start 3)	64	7	13	3	1	2	4	3	3	2	<u>2</u>	BT=104
Opponent	BOL	BAN	ESP	PHI	UKR	RUS	CHN	UZB	GER	NED	HUN	
ELO (ARM 2724)	2320	2493	2629	2456	2730	2769	2694	2573	2667	2682	2708	2611
Score (dSB 397)	3	4	2.5	2.5	2.5	2	1.5	3	2.5	3	2.5	bp=29

Tabel 2. De top 2 van de schaakolympiade van Istanbul 2012 (met het BT systeem).

Het BT systeem dwingt een topteam om al vanaf de eerste ronde op scherp te staan, want als het een half of heel punt aan een zwakker team afstaat krijgt zijn BT score meteen een flinke tik. Voor BT scores geldt dat de eerste klap, een 4-0 score, een daalder waard is. Als het BT systeem ingevoerd wordt zullen topteams hun strategie voor de eerste twee ronden ongetwijfeld bijstellen. In Baku leek het er overigens veel op dat de topteams al anticipeerden op het BT systeem. Acht teams uit de top tien wonnen in de eerste ronde hun matches met 4-0 en in de tweede ronde met 4-0 of 3.5-0.5 en verwierven zo een prima uitgangspositie voor de rest van het toernooi.

Het is zeker niet zo dat een team na een wat mindere start met het BT systeem meteen kansloos is voor goud of zilver. Zowel Armenië als Rusland startten in Istanbul niet erg overtuigend. Rusland had na drie ronden de hoge BT score van 75 terwijl Armenië op dat moment al een BT score van 84 had. Desondanks zou met het BT systeem het goud voor Rusland en het zilver voor Armenië geweest zijn. Voor een medaille moet een team primair matchpunten scoren en als het even kan zijn directe tegenstanders verslaan. De BT scores komen pas daarna aan bod.

De kans dat een topteam in de eerste ronde van het toernooi tegen een team met een zeer sterke speler aan moest treden was zowel tijdens Baku 2016, [Tromsø 2014](#) als Istanbul 2012 nul. Als spelers van een topteam in de eerste ronde hele en halve punten kwijtraken aan spelers met (veel) lagere ratingen, zie het aardige artikel van [Sergei Shipov](#) over Istanbul 2012, dan is dat vooral leuk voor de ‘underdogs’ die erin slagen ‘topdogs’ te vloeren en voor ons toeschouwers. Omdat deze resultaten het gevolg zijn van een faire strijd zou het van weinig professionaliteit getuigen om de slechtste BT score van elk team te schrappen. Soms is het leven gewoon hard.